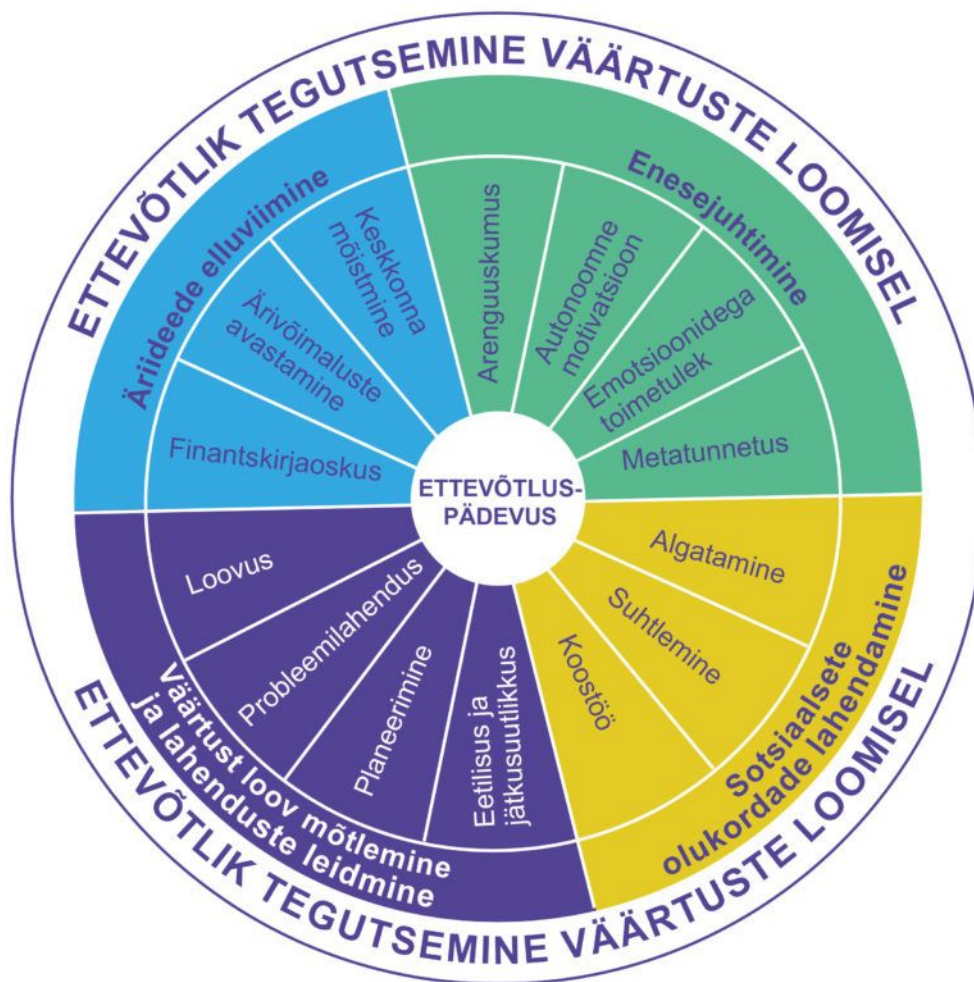

Ettevõtlusõppe ainekava, III kooliaste

Ainekava koostamise aluseks on "Edu Tegu" ettevõtlusõppe programm ja põhikooli valikõppeaine "Ettevõtlusõpetus" õppekava.

Ettevõtluspädevus on integreeritud kogum teadmistest, oskustest, motivatsioonist ning väärtustest, mis on hädavajalik edukaks hakkama saamiseks ühiskonnas ning seetõttu oluline kõigile kodanikele, mitte ainult ettevõtjatele. Ettevõtluspädevus on rakendatav kõigis elusfäärides ja suunatud indiviidi isiklikule arengule, aktiivsele osalemisele ühiskonnas, tööturule sisenemisel palgatöötaja või iseendale tööandjana.

Ettevõtluspädevuse mudelit kirjeldab joonis 1.

Joonis 1. Ettevõtluspädevuse mudel

1. Põhikooli lõpetaja:

1. seletab ja kasutab ettevõtluse põhimõisteid;
2. saab aru, et ettevõtlus loob võimalused inimeste vajaduste rahuldamiseks;
3. hindab ettevõtluse toimimiseks vajalikke ressursse;
4. saab aru, kuidas toimib turg ja kujuneb hind;
5. saab aru palga ja tootlikkuse seosest, oskab arvutada bruto- ja netopalka ning tööandja kulusid tööjõule;
6. on uudishimulik, avatud ja õpihimuline, teeb koostööd ning arendab suhtlemis-, meeskonnatöö- ja juhtimisoskusi;
7. väärtustab enda ja teiste panust ühistöös;
8. lahendab probleeme loovalt, leiab probleemidele erinevaid lahendusi, kirjeldab oma tegevuse tagajärgi ja annab neile hinnangu;
9. märkab ja kasutab avatud maailma võimalusi, tunneb huvi ühiskonna ja erinevate kultuuride vastu;
10. väärtustab tervislikku ja keskkonnateadlikku eluviisi, ühiskonna reegleid ja norme ning mõistab nende vajalikkust ja järgib neid igapäevaelus;
11. kavandab karjäärivalikuid enda suutlikkust, huvisid ja võimeid analüüsides.

2. Õppeaine kirjeldus

Ettevõtlusõpetuse maht on 35 tundi, ainet õpetatakse soovitatavalt 8. klassis.

Ainet käsitletakse igapäevaeluga seostatult. Aine õppimine võib toimuda praktilise tegevusena minifirma töös osalemise kaudu. Kaks kolmandikku valikõppeaine mahust on suunatud praktilistele tegevustele ja loovust ning kriitilise mõtlemise oskusi arendavate ülesannete lahendamisele. Praktilised tööd on konkreetse üksikteema või materjali kohta. Iseseisvateks tegevusteks on kodused ülesanded, klassitööd ja arvutitööd.

Õppes on olulisel kohal aktiivõppemeetodid nagu arutelud, juhtumianalüüsid, rollimängud, projektid ja õppekäigud, kohalike ettevõtete külastused, kohtumised ettevõtjatega, ettevõtlike lapsevanematega ja vabatahtlik tegevus kodukohas.

Ettevõtlusõpetus annab ülevaate ettevõtte toimimisest ja ettevõtluse tähtsusest ühiskonnas. Ettevõtlusõpetus aitab paremini mõista inimtegevuse ja keskkonna vastastikuseid seoseid, ressursside nappust. Ettevõtlusõpetus kujundab õpilastes arusaamist, et vastutus ühiskonna jätkusuutliku arengu tagamiseks on nii üksikisikul kui ka ettevõtte tasandil. Ettevõtlusõpetuse kaudu suunatakse õpilast mõistma, et nii isikliku ettevõtlikkuse kujundamiseks kui

ettevõtluse edendamiseks tehtavad otsused peavad lähtuma loodus- ja elukeskkonna säästmise vajadusest.

Õpilased saavad teavet erinevatele elukutsetele esitatavate nõuete kohta, tutvuvad töötaja ja ettevõtja (tööandja) rollidega, õpivad hindama oma oskusi, soove, arenguvajadusi ning -võimalusi, koostama elulookirjeldust, hindama nii töötaja kui ettevõtja (tööandja) rolli.

Õpilastes arendatakse ettevõtlikku ja keskkonda väärtustavat eluhoiakut, probleemide lahendamise ja uurimise oskusi ning juhtimise ja meeskonnatöö oskusi, finantskirjaoskust, digipädevusi. Õppes pööratakse suurt tähelepanu õpimotivatsiooni arendamisele, seostades õpet igapäevaelu ja kohaliku ettevõtlusega.

Ettevõtlusõpetus on tihedalt lõimitud teiste õppeainetega, tuginedes matemaatika-, loodus- ja ajaloo teadmistele, kasutades käsitöö ja kodunduse ning tehnoloogiaõpetuse tundides omandatud oskusi ning toetades ühiskonna- ja inimeseõpetuse õppimist, karjääriõpet ja elukutsevalikut.

Õpilase teabe ja tehnoloogia kasutamise oskuse arendamiseks kasutatakse õppes nüüdisaja tehnoloogilisi vahendeid, sh IKT võimalusi.

3. Ainevaldkonna kirjeldus

3.1 Ettevõtlus ja tarbimine.

Ressursside nappus, eraomand, konkurents, ettevõtlikkus, kasumi motiveeriv roll ettevõtluses. Eesmärkide püstitamine, planeerimine.

Ettevõtlikkus, ettevõtjate roll majanduses. Ettevõtja, ettevõtte. Ettevõtja kohustused, riskid, vastutus, kasum. Peamised ettevõtlusvormid Eestis. Õpilafirma ja minifirma. Ettevõtja karjäär ja elustiil. Kohalik ettevõtlus.

Tarbija vajadused ja tootmise eesmärgid: Mida? Kuidas? Kellele? Toode ja teenus. Äriidee ja äriplaan. Ettevõtte ressursid. Algkapital, investeerimine. Konkurendid ja partnerid.

3.2 Tootmine, turundus, tööjõud

Tarbija vajadused, nõudlus, pakkumine ja turuhind. Tootlikkus, kvaliteet ja omahind. Innovatsioon ja keskkonnasäästlikkus ettevõtluse arengu toetajana. Õiglane kaubandus.

Turundus. Toote omadused ja tootearendus vastavalt kliendi vajadustele ja ettevõtte võimalustele. Reklaam, selle levitamine (ajakirjanduse kasutamine, sotsiaalmeedia,

välireklaam, jms) ja mõju. Reklaamile esitatavad nõuded. Müügivõimalused, müügiväidete koostamine.

Tulud, kulud, maksud, kasum, kahjum, eelarve, tootmiskulud, müügitulu, käive.

Tööjõud. Palk. Palga seos tootlikkusega. Töötaja, juhi ja alluva rollid. Bruto- ja netopalk.

3.3 Juhtimine ja meeskonnatöö

Juhtimine ja tööjaotus. Meeskonna motiveerimine, kontrollimine, vastutamine. Projektitöö. Ajakasutus.

4. Üldpädevuste kujundamine

Kultuuri- ja väärtuspädevus

Oskab mõista ja hinnata eri kultuuride esemete erinevusi ja sarnasusi ning leida õpetaja abiga seoseid nende kujunemisest. Omab tolerantset hoiakut enda ja teist rahvaste käsitöökultuuri suhtes.

Mõistab kokkulepitud seadusi ja väärtusi keskkonna jätkusuutlikkuse tagamiseks ja järgib neid. Valib ja kasutab oma töös materjale keskkonna jätkusuutlikust silmas pidades. Tegutseb jätkusuutlikkust arvestavalt ning saab aru, et jätkusuutlikkuse põhimõte on majanduse ja ettevõtluse suhtes ülim. Tegutsedes pöörab tähelepanu enda ja teiste ohutusele ja keskkonna heaolule.

Enesemääratluspädevus

Teadvustab, et elutee kujunemisel on tähtsaim tegur enda tahe ja tegutsemine. Oskab ületada ettetulevaid raskusi enda arendamisel ja eesmärgi saavutamisel, väärtustab enesekasvatust ja kasutab enesekasvatusevõtteid. Oskab kasutada eneseanalüüsi ja õppida vigadest. Jälgib ja kirjeldab oma arengut. Saab aru enda võimete, teadmiste, oskuste arendamise mõjust tulevasele tööle ja tegevusalale. Oskab mõtestada ebaõnnestumist arengukohana. On suunatud oma oskuste ja teadmiste osas arengule ja paremaks saamisele kaaslastega suhtlemisel ja suhete loomisel, tervislike eluviiside valikul ja riskikäitumise vältimisel.

Suhtluspädevus

Omab eneseväljendusoskust enda loomingu või töö teistele esitlemisel, tehtud valikute põhjendamisel. Suudab ennast selgelt, asjakohaselt ja viisakalt väljendada.

Oskab õigesti käituda erinevates olukordades (sh ost-müük, läbirääkimised jm) ja keskkondades (veeb, telefon, näost näkku suhtlemine). Oskab teadlikult valida kohasema käitumisviisi ja pidurdada ebakohast. Märkab ja tõlgendab sotsiaalset infot ja oskab sobivalt reageerida. Märkab emotsioonide ja suhtlemise vahelisi seosed. Valib konteksti sobiva suhtlemisviisi. Leiab teiste käitumisele erinevaid selgitusi. Mõistab nalja ja oskab nalja teha.

Matemaatika- ja loodusteaduste- ning tehnoloogiaalane pädevus

Oskab teha kalkulatsioone toote valmistamiseks, mis eeldab erinevate materjalide soetamist. Mõistab, et tootmiskulud mõjutavad toote lõpphinda ja kulude madalal hoidmine võimaldab leida enam kliente.

Tehnoloogiavaldkonna ainetes on olulisel kohal avatus loomingulistele ideedele ja originaalsetele vaatenurkadele. Esemid valmistades läbitakse toote arendamise tsükkel idee leidmisest valmis tooteni. Aineprojektid võimaldavad õpilastel katsetada oma ideede elluviimist mitmesuguste ettevõtlus mudelite kaudu, näiteks pidada meeskonnana ajutiselt koolis kohvikut, disainida mõni suuremahuline toimiv ese ning organiseerida tööprotsess klassis.

Loodusainete rakendusteaduslikke teemasid käsitledes ilmnevad abstraktsete teadusfaktide ja -teooriate igapäevaelulised väljundid. Koos sellega saadakse ülevaade loodusteadustega seotud elukutsetest ning vastava valdkonnaga tegelevatest teadusasutustest ja ettevõtetest.

Ettevõtlikkuspädevus

Ettevõtlikkuspädevus väljendub oskuses näha probleeme ja neis peituvaid võimalusi, seada eesmärged, genereerida ideid ning neid ellu viia. Aineõpetuse kaudu kujundatakse algatusvõimet ja vastutustunnet, et teha eesmärkide saavutamiseks koostööd. Õpitakse tegevust lõpule viima, reageerima paindlikult muutustele, võtma arukaid riske ning tulema toime ebakindlusega. Õpitakse ideede teostamiseks valima sobivaid ja loovaid meetodeid. Ettevõtlikkuspädevuse arengut toetab uurimuslik käsitlus, kus süsteemselt plaanitakse katseid ja vaatlusi ning analüüsitakse tulemusi.

5. Ettevõtlusõppe lõimingu võimalusi teiste ainevaldkondadega

Matemaatika: tabeli, diagrammi lugemine, tulu ja kulu, omahinna ja turuhinna arvutamine, hinnakalkulatsioon, palkade arvutamine, intressimäär ja maksude protsentarvutus;

Füüsika: füüsikateadmiste rakendamine äriidee väljatöötamisel, elektrienergia maksumus ja turuhind, erinevad hinnapaketid eraisikutele ja suurfirmadele, säästev energiakasutus ja jätkusuutlik tootmine;

Eesti keel ja kirjandus: funktsionaalne lugemine; ajalehe info analüüs, arutlusoskuse kujundamine, õigusakti ja töökuulutuse funktsionaalne lugemine; töökohataotluse ja lühieluloo (CV) vormistamine, finantsalaste terminite selgitamine ja kasutamine klassi aruteludes, kirjandustegelaste finantsalase ja tarbijakäitumise analüüs ning hinnang;

Võõrkeel: sõnavara täienemine mitmesuguste infoallikatega töötamisel;

Inimeseõpetus: enda võimete, oskuste ja ettevõtlikkuse hindamine, ametile või ettevõtjale vajalike isikuomaduste analüüs, oma võimete ja meeskonnatöö oskuste analüüs, enesehinnangu kujundamine, isikliku karjääriplaani koostamine, pangateenuste kasutamine, isiklik ja pere eelarve, ressursside säästval kasutusel põhineva ärimudeli koostamine;

Muusika: muusikatööstus, loovisikute ettevõtlus ja muusika tarbimise reeglid internetis, õigused ja kohustused muusika tarbijana, CD-plaadi ja kontserdi omahinna ja piletihinna kujunemine, autori õigused ja tulu loomingu eest;

Tehnoloogiaõpetus: materjalide säästlik kasutus, tootmiskulude mõju toote lõpphinnale, materjalijääkide sorteerimine ja taaskasutus, enda valmistatud toote turundus ja müük koolilaaial, uute tehnoloogiatega tutvumine, tehnoloogiateadmiste olulisus erinevates ametites, teadmiste ja oskuste kasutamine tööprotsessis, õppetegevuste seostamine elukutsega;

Ühiskonnaõpetus: majandusringlus ja turgude toimimine, ettevõtluse põhimõisted, valitsuste ja maksude roll ühiskonnas, tulude ümberjaotamine;

Geograafia: tehnoloogiate ja seiresüsteemide rakendamine ettevõtluses ja erinevates ametites, ressursside ammendumise probleem ja säästev kasutamine, loodusolude mõju inimtegevusele, ressursside säästva kasutamise ja loodusvarade tähtsus majandusringluses, nende ammendumise probleem, majanduse spetsialiseerumise kasulikkus tarbijale ja ettevõtlusele, kodumaise kauba eelised, teenuste liigid (transpordi, turismi, meedia jne) nende rahvusvahelisus ja tähtsus tarbijale, omahinna ja müügihinna

kujunemine arvestades ressursside kättesaadavust, loodusolusid, konkurentsi ja turu suurust;

Informaatika: karjääriplaani vormistamine arvutis, andmete otsimine internetiallikatest.

6. Õppetegevuse kavandamine ning korraldamine

Õppetegevuse kavandamisel ja korraldamisel

1. lähtutakse õppekava alusväärtustest, üldpädevustest, õppeaine eesmärkidest, õppesisust ja oodatavatest õpitulemustest ning toetatakse lõimumist teiste õppeainetega ja õppeaineid läbivate teemadega;
2. taotletakse, et õpilase õpikoormus ja iseseisvate tööde maht on mõõdukas, jaotub õppeaasta ulatuses ühtlaselt ning jätab õpilasele piisavalt aega puhata ja huvitegevustega tegeleda;
3. võimaldatakse õppida individuaalselt ja üheskoos teistega, et toetada õpilaste kujunemist aktiivseteks ja iseseisvateks õppijateks; loovateks, ettevõtlikeks ja kriitiliselt mõtlevateks isiksusteks ning arendada meeskonnatöö oskusi;
4. kasutatakse diferentseeritud õppeülesandeid, mille sisu ja raskusaste toetavad individualiseeritud käsitlust ning suurendavad õpimotivatsiooni;
5. rakendatakse nüüdisaegseid info- ja kommunikatsioonitehnoloogiatel põhinevaid õpikeskkondi ning õppematerjale ja -vahendeid;
6. tehakse koostööd kohalike ettevõtjate, majanduselu juhtide ja lastevanematega;
7. rakendatakse uurimuslikku õpet ja aktiivõppe meetodeid – andmete otsimine, probleemide sh dilemmade lahendamine; tulemuste töötlemine ja esitamine; rollimäng, rühmatöö, projektid, välitööd; õppekäigud ettevõtetesse, kohtumised ettevõtjatega, nende töö jälgimine töökohal;
8. võimaldatakse loovtööna kas asutada või käivitada minifirma ja rakendada nii oma ettevõtlikkust;
9. kaasatakse õppesisu käsitlemisel valiku tegemisse õpilasi nende eelnevaid teadmisi ja oskusi arvestades ja õpivajadustest lähtudes.

7. Füüsiline õppekeskkond

Kool korraldab valdava osa õpet klassis, kus saab rühmatöö tegemiseks mööblit ümber paigutada, on internetiühendus ning audiovisuaalse materjali kasutamise võimalus.

Kool võimaldab õppe sidumiseks igapäevaeluga õpet ja õppekäike ettevõtetesse vähemalt kaks korda õppeaasta jooksul.

Kool toetab õpilaste osalemist ettevõtlust arendavates projektides.

8. Hindamine

Ettevõtlusõppe õpitulemuste hindamine lähtub põhikooli riikliku õppekava üldosas toodud hindamise alustest ja teistest hindamist reguleerivatest dokumentidest.

Hindamise eesmärk on saada ülevaade õpitulemuste saavutatusest ja õpilase individuaalsest arengust ning kasutada saadud teavet õppe tulemuslikumaks kavandamiseks. Hinnatakse nii teadmisi ja nende rakendamise oskusi kui ka loovust ülesannete lahendamisel, üldpädevuste saavutatust, sh õpioskusi. Hindamisel võetakse aluseks suulised vastused, kirjalikud ja praktilised tööd ning iseseisvad tegevused, arvestades õpilase teadmiste ja oskuste vastavust ainekavas taotletavatele õpitulemustele. Olulisel kohal on kujundav hindamine, mille kaudu arendatakse arutluse, põhjendamise ja seoste loomise oskust, õpilase iseseisvat tööd, osalemist rühmatöodes ja aruteludes, kirjalike tööde vormistamise nõuetega arvestamist ja üldist korrektsust.

Õppeprotsessi jooksul võib hinnata ka osalemist rühmatöodes ja minifirmades. Õpitulemusi hinnatakse sõnaliste hinnangute ja numbriliste hinnetega. Õpilane peab teadma, mida ja millal hinnatakse, milliseid hindamisvahendeid kasutatakse ja millised on hindamise kriteeriumid.

Kokkuvõttev hinne kujuneb tunnitööde, praktiliste ja uurimuslike tööde, iseseisvate tööde, ettekannete ja lõputesti hinnetest. Õppeprotsessi lõpuks valmib igal õpilasel õpimapp.

9. Õpitulemused

9.1 Ettevõtlus ja tarbimine

Õpilane:

1. mõistab, et ettevõtlikkus ja kasumisoov innustavad tegelema ettevõtlusega ja võtma ärisiske;
2. teab ressursside, tööjõu, kapitali ja loodusvarade vajalikkust ettevõtte tegutsemisel;
3. mõistab, et ressursside nappuse tõttu pole võimalik saada kõiki kaupu ja teenuseid, mistõttu tuleb teha valikuid;
4. mõistab ettevõtlust elatise teenimise ja eneseteostuse võimalusena;

5. saab aru, millised on ettevõtte loomiseks ja tegutsemiseks vajaminevad ressursid;
6. selgitab, mis vahe on tootel ja teenusel;
7. teab tulemusliku meeskonnatöö kavandamise põhimõtteid.

9.2 Tootmine, turundus, tööjõud

Õpilane:

1. selgitab nõudluse ja pakkumise mõju hinna kujunemisele turul;
2. kasutab tootlikkuse ja omahinna arvutamise põhimõtteid;
3. teab, kuidas käituda, kui müüdnud tootel/teenusel ilmnevad probleemid;
4. rakendab lihtsamaid müügivõtteid ja reklaamib oma tooteid või teenuseid minifirmas;
5. arvutab töötaja palka ja ettevõtte palgakulusid;
6. oskab koostada kassapõhist raamatupidamist ja lihtsat kasumiaruannet;
7. kasutab finantskirjaoskuse arendamiseks õpikeskkondades olevaid interaktiivseid vahendeid (erinevad kalkulaatorid, võrdlustabelid jne).
8. oskab vormistada elulookirjeldust ja töökohataotlust.

9.3 Juhtimine ja meeskonnatöö

Õpilane:

1. teab, mida tähendab vastutustundlik ettevõtlus;
2. mõistab meeskonna loomise ja meeskonnas töötamise põhimõtteid;
3. mõistab ettevõtjaks olemise vastutust;
4. hindab äriotsuste eetilisust ning kirjeldab nende mõju ühiskonnale ja looduskeskkonnale.